

VELİLERİN GÖZÜYLE İDEAL SINIF ÖĞRETMENİNİN ÖZELLİKLERİ: NİTEL BİR ÇALIŞMA

CHARACTERISTICS OF IDEAL CLASS TEACHER FROM THE EYES OF PARENTS: A
QUALITATIVE STUDY

Ahmet SAYLIK¹

Sefa TUAÇ²

Öz

Bu araştırmanın amacı Siirt il merkezindeki ilkokullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin velilerinin görüşleri doğrultusunda ideal sınıf öğretmenin özelliklerini belirlemektir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Siirt il merkezindeki ilkokullarda çocuğu öğrenim görmekte olan 40 veliden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler, içerik analizi tekniğine tabi tutulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre: Veliler, ideallerindeki sınıf öğretmenin mesleki bakımdan ilk üç sırada sahip olması gereken niteliklerini “mesleğini sevmek”, “alanında uzman olmak” ve “adaletli olmak” şeklinde belirtirken; kişisel/ insani nitelikleri bakımından ise “sabırlı olmak”, “merhametli olmak” ve “güvenilir olmak” olarak belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen özellikleri, İdeal sınıf öğretmeni, Veli

Abstract

The aim of this research is to determine the characteristics of the ideal classroom teacher in line with the opinions of the parents who are studying in primary schools in the city center of Siirt. Case study pattern, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study group of the study consists of 40 parents whose children are studying in primary schools in the city center of Siirt. A semi-structured interview form prepared by the researchers was used as a data collection tool. Content analysis technique was used to analyze the data obtained from the interview forms. As results of the research: While parents state the qualities of their ideal classroom teacher in the first three ranks in terms of professionalism, "to love their profession", "to be an expert in the field" and "to be fair"; In terms of their personal / human qualities, they stated as "being patient", "being merciful" and "being reliable".

Keywords: Characteristics of teachers, Characteristics of ideal classroom teacher, Parent

¹ Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ahmet.saylik@siirt.edu.tr

² Siirt Milli Eğitim Müdürlüğü, egitimcisair@gmail.com

1. GİRİŞ

Eğitim, çalışan bir saat metaforuyla betimlenirse şayet; akrep ve yelkovan gibi göstergelerin doğru ya da yanlış zamanı göstermeleri fark etmeksizin öğrencileri, arkasında bulunan mekanizma ve pillerin ise veliler ve öğretmenleri temsil ettiğini söylemek mümkündür. Nasıl ki pilin işlevini yitirmesi ya da mekanizmadaki ufak bir arıza saatin yanlış zamanı göstermesine neden oluyorsa öğretmenlerden ve velilerden doğabilecek en ufak ihmalin de öğrencileri olumsuz etkileyebileceği belirtilebilir.

Eğitim, toplumun sahip olduğu mevcut insanı baştan yaratarak geleceği kontrol etme teşebbüsü olarak tanımlanabilir (Aydın, 2010). Eğitimin temel öğelerinden olan okul; en başta kişiliğin şekillendiği, öğrenme faaliyetinin gerçekleştiği, eğitim hizmetinin üretilip sunulduğu bir yapıdır. Okullar planladıkları amaçlarına ve işlevlerine ulaşmak adına faaliyet gösterir. Okulların etkili oluşu hedeflerine ulaşmalarında kolaylaştırıcıdır (Dogan, 2006). Etkili bir okul, öğrencilerin; bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanlarında estetik ve sosyal gelişmelerinin en uygun öğrenme çevresinin sağlandığı okul olarak ifade edilmektedir (Özdemir, 1998). Sosyal sistemin bir unsuru olan okulların en stratejik öğelerinden biri ise öğretmedir. Öğretmenler kendilerini mesleğin üyesi olarak görmek istiyorlarsa, mesleğin değer mekanizmasına göre hareket etmeleri gerekir (Bursalıoğlu, 1994). Okul denilen sosyal alanda yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasındaki iletişimin odak noktasının öğretmenler olduğu söylenebilir. Eğitimin niteliğini etkileyen faktörlerin en başında, geçmişten günümüze, eğitim alanında çok önemli vazifeler üstlenmiş olan öğretmenler gelmektedir (Mishra ve Koehler, 2008). Bu nedenle öğretmenlerin niteliği toplumsal gelişmenin katalizörü konumundadır.

Eğitim sisteminin başat unsuru olan öğretmenlerin gerekli donanıma sahip olmasının, eğitim sisteminin kalitesi ile doğru orantılı olduğu bilinmektedir. Hiç bir eğitim sisteminin kalitesi, öğretmenlerinin kalitesini geçemez (TEDMEM, 2014). Eğitim alanında kendini ispatlamış ülkelere bakıldığında öğretmenlerin mesleki statüleri yüksek olduğu gibi aynı şekilde öğretmen niteliği bakımından üst düzeyde oldukları görülmektedir. Özellikle ilkokullarda sınıf öğretmenleri kendi alanlarında gerekli olan bilgi ve yeteneğe sahip, sosyal ve kültürel alanda kendini geliştirmiş, öğrencilerin gelişimine katkı sağlayan, kendini güncelleyen ve geleceğe hazırlayan niteliklere sahip olmalıdır. Etkili öğretmen, öğretim faaliyetlerini önceden planlayan öğretmendir. Sınıf içinde geçen zamanın akademik bir öğrenme ortamına dönüşmesi ve etkinlik ağırlıklı olarak kullanılması oldukça önemlidir (Demirel, 1999). Etkili öğretmenler; düşünen, soru soran, eleştiren, gelişme ve yeniliklere açık, kendini sürekli yenileyen, mesleğini seven kişilerdir (Kavcar, 1999).

Öğretmenlerin öğrenciler üzerinde güçlü ve kalıcı etkisi bulunmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme biçimlerini olduğu kadar, neyi ne kadar öğrendiklerini de doğrudan etkilemeye muktedirler. Bu nedenle öğrencilerin başarısı öğretmenlerin etkili oluşu ile ilişkilendirilmektedir (Megay-Nespoli, 2005). Öğrencilerin ne düzeyde iyi bir eğitim alacakları konusundaki en önemli etkenlerden biri, eğitimi aktaracak olan öğretmenin kalitesidir. Yeni yetişecek olan nesillerin niteliği, şüphesiz onu yetiştirecek olan öğretmenlerin niteliği ile yakından ilişkili olacaktır (Waterman, 2010). Bu bireylere kılavuz olacak ve onların geleceğine yön verecek olan öğretmenlerin, vazifelerini gerçekleştirmek adına gereken yeterliliğe sahip olmaları beklenmektedir (Kılıç, 2010). Öğretmenler, çağın gerektirdiği yenilikler doğrultusunda öğretim-öğrenme sürecinde öğrencilere başarılı bir şekilde rehberlik edebilmeli, teknolojiyi eğitim sürecine etkin biçimde katabilmelidirler (Uşun, 2006). Öğretmenlerin çağımızın reformları karşısında donanımlı olması beklediği gibi her yenilikte kendini güncelleyebilmeleri beklenmektedir. Bilim ve teknoloji alanındaki hızlı değişim ve gelişmeler karşısında, toplumsal yapılar kendilerini yenilemektedir. Bu yenileşme sürecinde, değişimden

etkilenmesi muhtemel olan bireylerin gelişim sürecine uyum sağlamaları, gelişimlerine katkıda sunmaları “davranış değiştirme mühendisi” olarak nitelendirilen öğretmenlere yeni sorumluluk ve görevler yüklemektedir (Aydın, Şahin ve Topal, 2008).

Öğretmenler, topluma nitelikli insan yetiştirme mekanizmasının vazgeçilmez temel unsurudur. Günümüzde davranış mühendisi olarak nitelenen öğretmenin her alanda nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Çünkü vasıflı bir öğretmen etkin ve kaliteli bir eğitimin odağıdır, bu yüzden öğretmenin eğitim sürecinde taşıdığı önem hiçbir zaman göz ardı edilemez (Genç, 2005). Topluma faydalı fertlerin yetiştirilmesinde, çocukların ailelerinden sonra en önemli aktör sınıf öğretmenleridir (Ergun, 2015). Sınıf öğretmenlerinin, çocuğun hayatının birçok alanında başarılı olabilmesinde rolü oldukça fazladır (Kalyoncu, 2013). Sınıf öğretmenlerinin önde gelen vazifeleri arasında; öğrenciler adına faydalı bir öğrenme ortamı için etkinlikler hazırlama, kullanılacak olan eğitim ve öğretim materyallerini hazırlayıp temin etme ve öğretim ortamında ulaşılacak metot ve teknikleri tespit etme gelmektedir (Ekiz, 2011; Şişman, 2000; Yılman, 2006). Sosyal ve ekonomik alanlardaki kalkınmada, öğretmenin önderliği önemli yer tutmaktadır. Öğretmenler, yeni fikirlerin öncüsüdür ve realiteyi araştıran kişilerdir (Sünbül, 1996). Dolayısıyla öğretmenlerin ülke mekanizmasında bulunan tüm kanalları doğrudan ve dolaylı olarak etkilemesi bir yana ülkede yaşayan tüm insanların hayatlarında dokunuşlarının olduğu söylenebilir. Öğretmenler, öğrencilere neyi ne kadar bildiklerini ve onlara nasıl öğrenebileceklerini gösteren entelektüel liderlerdir (Waid ve McNergney, 2002). Ülkelerin kaderlerini tesis edecek olan, yarının büyükleri olacak çocukları yetiştirecek sınıf öğretmenlerinin nitelikli ve donanımlı olması ülkenin tüm alanlarına nüfus edebilme gücüne sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ayrı bir öneme sahip olmaktadır.

Sınıf öğretmenleri Türkiye’de zorunlu olan 12 yıllık eğitimin birinci kademesi olan ilkokullarda görev yapmaktadırlar. İlkokul, Fransızca’da ‘*école primaire*’ sözcüklerinden gelmektedir. Anlamı ise, öğrencilerin zorunlu eğitim sistemindeki ilk kademe demektir (Hayes, 2010). Sınıf öğretmeni, gelecek nesillerin her alandaki gelişimleri ve hayat biçimlerini yönlendiren, bu nesillerin topluma yönelik tutumlarını şekil veren, araştırma, yaratıcılık ve iletişim becerilerinin gelişimini etkileyen pozisyonundadır. Başka bir ifadeyle bir ülkenin varlık nedenidir (Ataunal, 1994). Başka bir tanıma göre de sınıf öğretmeni, bilişsel ve psikososyal gelişiminde hayati bir dönemde bulunan çocukları etkileyerek gelecek kuşakların bilişsel gelişimlerini besleyen, bireyin şahsına yönelik davranışların sınırlarını çizen ve şekillendiren, gelecek olan kuşağın yaşam şeklini büyük oranda etkileyen; araştırma, problem çözme, analitik düşünme, iletişim, yaratıcılık ve estetik gibi yeteneklerinin gelişimine hız kazandıran kişidir (Senemoğlu, 2003, 156).

Alanyazında nitelikli öğretmenlere ilişkin oldukça fazla tanım ve özellikler bulunmaktadır. Nitelikli-ideal öğretmen özelliklerini kişisel ve mesleki açıdan iki kategoride ele almak mümkündür; Öğretmenin açık fikirli, hoşgörülü, sabırlı, esnek ve uyarlayıcı, anlayışlı, esprili, sevecen, yüksek başarı beklentisi olan, destekleyici ve cesaretlendirici olmaları, onların kişisel nitelikleri ile ilişkilendirilmektedir. Genel kültür olarak bakıldığında ise konu bilgisi, mesleki beceri ve yetisi mesleki yeterlilik kategorisindeki niteliklerle ilgili ölçütlerdir (Erden,1998). Nitelikli bir eğitimi nitelikli öğretmenler, iyi bir eğitimi ise iyi öğretmenler oluşturmaktadır. Bununla beraber öğretmenlerin eğitim-öğretim faaliyetleri ve rolleri gün geçtikçe artmaktadır. Öğretmenlik mesleği, özel bir uzmanlık alanı olması bir yana aynı zamanda bir sanattır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Ayrıca toplum, öğretmenlerden büyük beklentiler içerisindedir (Hayes, 2009). İyi öğretmen; eğitim programını hedefine ulaştıran, öğrencinin gelişip ve öğrenmesine yardım edendir (Türkoğlu, 2005, 47).

Öğretmenler, ders planlama, müfredat uygulaması, öğrencinin ilerleme seviyesini değerlendirme ve raporları toplama gibi çok yönlü sorumluluklara sahiptir. Bununla birlikte öğretmenin; fedakârlık, öğrencilerini sevmeye, merhamet gibi sorumlulukları da bulunmaktadır (Hayes, 2009). Yeni kuşağın kalitesi şüphesiz onları yetiştiren öğretmenlerin kalitesi ile ilişkilidir. Ektiğini en geç biçen çiftçinin, öğretmen olduğu şeklindeki yaygın kanı bu gerçekliğe işaret etmektedir. Kısacası öğretmenler; insan mimarı, insanın kişiliğine şekil veren bir sanatkârdır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Son yıllarda velilerin eğitim-öğretim sürecinde görece daha etkin olmasından hareketle, velilerin gözünde ideal bir öğretmen profilinin nasıl olduğun önemli hale gelmiştir. Günümüzde aileler, okul ve öğretmenlerin yardımı olmadan çocuklarını tam anlamıyla eğitemeyecekleri gibi okullar da, ebeveynler ile iş birliği yapmadan öğrencileri istedikleri seviyeye getirmeleri beklenemez (Kıncal, 1991, 24).

Alanyazın incelendiğinde **yöneticilerinin** (Sezer, 2016), **öğretmenlerin** (Çakmak, 2009; Çalışkan, Işık, ve Saygın, 2013; Gençtürk, Akbaş, ve Kaymakçı, 2012), **aday öğretmenlerin** (Kadioğlu ve Kadioğlu, 2018; Ulusoy, 2013), **öğretmen adaylarının** (Atabek Yiğit ve Balkan Kıyıcı, 2019; Taşkaya, 2012; Tunca, Şahin, Oğuz, ve Güner, 2015), **öğrencilerin** (Cülha, Ateş, ve Nazlı, 2018; Gültekin, 2015; Mızrak Karcı, 2016; Özabacı ve Acat, 2005), **öğretmen ve öğrencilerin** (Arnon, ve Reichel, 2007; Telli, Den Brok, ve Çakıroğlu, 2010), **formasyon öğrencilerinin** (Alpan, Demirkan, Erdama, Yazçayır ve Saraçoğlu, 2019), ideal öğretmene ilişkin algılarının araştırıldığı çalışmalara rastlanmaktadır. Ancak eğitimin önemli paydaşlarından biri olan velilerin sınıf öğretmenlerinde olması gereken ideal özelliklerin tespit edilmeye çalışıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan bu araştırma, velilerin çocuklarını emanet ettikleri öğretmenlerde ne gibi nitelikleri idealize ettiklerini ortaya koymasından önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı velilerin görüşlerine göre ideal bir sınıf öğretmenin sahip olması gereken özellikleri belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda katılımcıların aşağıdaki soruyu yanıtlamaları istenmiştir.

- Sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken özelliklerinden en önemli olduğunu düşündüğünüz üç özelliği gerekçesiyle birlikte belirtiniz?

2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

İlkokul öğrenci velilerinin görüşleri doğrultusunda eğitim sisteminin önemli bileşenlerinden olan sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken ideal özelliklerin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizleri gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algı ve olayları doğal ortamında gerçekçi ve bütünsel bir şekilde ortaya konmasına yönelik yürütülen süreçlerin izlenmesi olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 45). Durum çalışması deseninde ise araştırmacıların bir veya birden fazla durumu derinlemesine incelediği ve bu durumlara ilişkin temaların oluşturulduğu nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, Hanson, Clark Plano & Morales, 2007). Bu çalışmada durum çalışması deseninin tercih edilmesinin sebebi, eğitim sisteminin önemli bileşenlerinden olan sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken özellikleri belirlemede ilköğrenci velilerinin görüşlerini ilk elden derinlemesine araştırmaktır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Siirt il merkezindeki

kamu ilkokullarında öğrenim görmekte olan çocuğu bulunan 40 veliden oluşmaktadır. Veliler, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre belirlenen 3 ilkokulda çocuğu öğrenim görenler arasından yansız olarak (random) seçilerek görüşme sağlanmıştır. Araştırma kapsamında ilkokullarda öğrencisi bulunan veliler; ev veya işyerlerinde ziyaret edilerek, gönüllük esasına dayalı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan velilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Velilerin Demografik Bilgileri

Demografik Özellikler	Frekans	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	22	% 55
Erkek	18	% 45
<i>Öğrenim Düzeyi</i>		
Ortaokul	6	% 15
Lise	13	% 32,5
Lisans	19	% 47,5
Yüksek Lisans	2	% 5
<i>Meslek</i>		
Kamu Çalışanı	19	% 47,5
Serbest Meslek	21	% 52,5
<i>Yaş</i>		
20-30 Yaş Arası	8	% 20
31-40 Yaş Arası	27	% 67,5
41 Yaş ve Üstü	5	% 12,5
<i>Toplam</i>	40	% 100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 22’sinin kadın 18’inin ise erkek olduğu görülmektedir. Katılımcılar çoğunlukla lisans mezunudur. Katılımcıların mesleklerinin sektörel dağılımları (kamu/serbest) birbirine yakındır. Katılımcıların yarısından fazlası 31-40 yaş arasında bulunmaktadır. 20-30 yaş arasında bulunanlar sekiz kişi iken 41 yaş ve üstü yaşa sahip katılımcıların oranı ise düşüktür.

2.2. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Görüşme formunda bir adet açık uçlu soru yer almaktadır. Görüşme formunun hazırlık aşamasında, öncelikle ilgili alanyazın taranarak bir taslak hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanan taslak form iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur (Eğitim yönetimi alanından, eğitim programları ve öğretimi alanından öğretim üyesi). Ayrıca soru ifadesinin anlaşılmasını kolaylaştırmak için Türkçe dil uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanlarının dönütleri neticesinde ilgili taslak formda gerekli düzeltmeler yapılmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Görüşme formunda yer alan sorunun araştırmanın amacına uygun ve anlaşılır bir şekilde düzenlendiğini değerlendirmek amacıyla üç veli ile ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamada yapılan görüşmeler neticesinde sorunun; açık, anlaşılır ve amacına uygun olduğu kanaatine varılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının velilere dağıtımı yapılmış ve velilerden görüşlerini detaylı bir şekilde ifade etmeleri istenilmiştir. Katılımcılara ortalama 15-20 dakika süre içerisinde görüşme formlarında yer alan sorunun ayrıntılı bir şekilde doldurulması istenilmiş ve görüşme formlarının doldurulması esnasında anlaşılabilirliği netleştirmek amacıyla sorulan sorulara yönelik açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca velilerin görüşme formlarında vermiş

oldukları yanıtların tutarlılığına bakılmış ve elde edilen verilerin bulguları görüşme yapılan veliler ile paylaşılmıştır.

2.3. Verilerin Çözümlemesi

Katılımcı velilerin görüşleri doğrultusunda elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde esas olarak yapılan işlemler, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bu verilerin okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlanmasıdır. İçerik analizinde ana amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve bu kavramlar arası ilişkilere ulaşmaktır. Bu yöntemle veriler anlamlandırılmaya ve verilerin içinde saklı olabilecek gerçeklerin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır (Yıldırım, Şimşek, 2013). Bu çalışmada da içerik analizinin aşamaları göz önünde tutularak, velilerin görüşme formlarına vermiş oldukları yanıtların incelenmesi yapıldıktan sonra her forma sayı numarası verilmiş ve görüşme formunda bulunan verilerin word programına aktarımı yapılmıştır. Daha sonra velilerin görüşme formunda yer alan soruya verdikleri yanıtlardaki benzerliklere göre gruplandırmaları yapılarak temalar oluşturulmuş ve ifadeler uygun temaya yerleştirilmesi yapılmıştır. Bu işlemlerden sonra tablolastırılarak görsel hale getirilen kavramlar, temalar ve ilişkilerin yorumlanması yapılarak birtakım sonuçlara varılmış, öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmada, velilerin görüşlerinin frekansı çıkarılmış ve görüşme yapılan velilerin görüşlerini yansıtmak için de katılımcıların belirtmiş oldukları ifadelerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Alıntılar yapılırken görüşme yapılan öğretmenlerin isimleri yerine Veli 1 (V1), Veli 2 (V2) Veli 3 (V3) vb. şeklinde kısaltmalarla kodlama işlemi yapılmıştır.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda güvenirlilik ve geçerliğinin sağlanma düzeyi, sonuçlarının inanırılığını belirleyen temel ölçütlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu kapsamda veri toplama aracı, araştırmanın amaçları doğrultusunda, alanyazın taramasıyla ve uzman görüşleriyle oluşturulmuştur. Öte yandan verilerin analizlerinin detaylı biçimde açıklandığı çalışmada bulguların kaynağının yalnızca katılımcıların ifadeleri olmasına sadık kalınmış ve katılımcıların ifadelerinden alıntılara doğrudan yer verilmesi suretiyle geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın güvenirliliği sağlamak için ise veri kaynağı olan velilerin kişisel bilgilerine yer verilmiştir. Araştırmanın iç güvenirliliği, araştırmacıların araştırmanın bütün evrelerinde birlikte çalışması, görüş birliği ve ayrılığına ilişkin hesaplamalar yapılması ile sağlanmıştır. Nitel araştırmalarda sonuçların diğer kişilere ya da durumlara aktarılabilirliği de önemli bir husustur (Guba ve Lincoln, 1982). Bunu sağlamanın en önemli yolu örnekleme türü, örnekleme almanın ayrıntılı biçimde belirtilmesi ve örneklemin kabul edilebilir büyüklükte olmasıdır.

2.5. Araştırma Etiği

Bu araştırma, insan katılımcıları içeren çalışmalarda gereken bütün prosedürlere, ulusal ve uluslararası (1964 Helsinki bildirgesi gibi) etik standartlara uygundur. Bu kapsamda araştırmaya katılanların gönüllülüğü esas alınmış, kişisel veriler korunmuştur. Ayrıca araştırmanın etik kaidelere uygunluğu, Siirt Üniversitesi Etik Kurulunun 30.10.2020 tarihli 83 No'lu oturumda alınan kararlarla teyit edilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya katılan velilerden elde edilen verilere dayalı olarak bulgulara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, çalışmanın temalarına göre iki kategori altında verilmiştir. Araştırmaya katılan velilerin görüşlerine göre ideal sınıf öğretmenin mesleki özellikleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Velilere Göre İdeal Sınıf Öğretmeninin Mesleki Özellikleri

Kategori	Tema	f	
Mesleki Özellikler	1- Mesleğini Sevme	17	Toplam f: 89 % 74,2
	2- Alanında Uzman Olma	15	
	3- Adaletli Olma	15	
	4- İletişimde İyi Olma	13	
	5- Yeniliklere Açık Olma	7	
	6- Rol Model Olma	5	
	7- Disiplinli Olma	5	
	8- Öğrenciyi İyi Tanıyabilme	4	
	9- Akademik Yönden Geliştirebilme	2	
	10- Derse Hazırlıklı Olma	1	
	11- İdealist Olma	1	
	12- Çalışkan Olma	1	
	13- Hedefler Koyma	1	
	14- Derse Vaktinde Girme	1	
	15- Özgün Olma	1	

Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında ideal sınıf öğretmenin mesleki özellikleri bakımından ilk üç sırada en çok verilen yanıtların “mesleğini sevme”, “alanında uzman olma” ve “adaletli olma” özellikleri olduğu görülmektedir.

İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin “mesleğini sevme” özelliğine ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Gelecek nesiller işini iyi yapan öğretmenlerin ellerinde yetişir. Sevmek her şeyi değiştirir.” V4

“Yaptığı işe hiçbir zaman ticari amaçla bakmamalı. Geleceğe yönelik kendi gibi bireyler yetiştirmeli, her şeyden önce anne ve babalardan daha çok öğrenciler ile zaman geçirdiğini bilip öğretmenlik gibi kutsal bir mesleği sevip ve sevdirmedir.” V15

“Öğretmen öğrencinin ömür boyu unutamayacağı bir kılavuzdur. Bu yüzden öğretmen işini severek yapmalı ve öğrencilerine kılavuz olmalıdır.” V22

“İyi bir sınıf öğretmeni olmanın ilk kuralıdır sevgidir. Çünkü sevgiyle öğretirse bilgileri daha çabuk kavratır, öğrenciler daha mutlu olur, daha istekli ve arzulu olurlar.” V29

“Sınıf öğretmeni çocuk için ayrı bir yer tutar. Çocuğun ailesi dışında bağlandığı kişidir. Çocuğun bu tutumuna karşılık vermek veya böyle bir izlenim yaratmak adına mesleğini sevmesi ve heyecanla yapması önemlidir.” V35

İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin “alanında uzman olma” özelliğine ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Çocuklara bilgi verebilmek için öncelikle konu hakimiyetinin olması gerekir. Böylece sınıf yönetimi iyi olur olumlu bir sınıf ortamı yaratılmış olur..” V2

“Sahip olması gereken en önemli unsurlardan biri çocuklara iyi bir eğitim vermesi ve onların üstünde durması gerekmektedir. Bu yüzden öğretmenlik konusunda donanımı olmalıdır.” V20

“Öğretmenlerin kendine özgü ders anlatım yöntemleri vardır Her öğrenciye aynı yöntemle ders anlatılmaz. Bu yüzden farklı ders anlatım tekniklerini bilmek gerekir.” V21

Katılımcı velilerin ideal sınıf öğretmenin “adaletli olma” özelliğine ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Başarılı başarısız, zengin fakir hiçbir ayırım gözetmeden tüm öğrencilere aynı şekilde yaklaşmalıdır. Öğretmen ve insan olmanın ilk kuralı adaletli olmaktır.” V19

“Adil olmayan bir sınıf yöneticisi öğrencisini küstürür. Öğretmenine olan güveni kaybetmiş bir öğrenci ilerleyen yıllarda karşılaştığı çatışma durumunda adalete güveni sarsıldığı içi sorunlarını gayrimeşru yollardan çözmeye çalışabilir. Bu özellik toplumun küçük bir alanı olan sınıflarda oluşursa önce öğretmenine ve nihayetinde hukuka güvenini kaybeder. Mutlu sağlıklı ve üretken bir insan yetiştirmenin ilk basamağını adalet oluşturur.” V34

Araştırmaya katılan ilkökul velilerinin görüşlerine göre ideal sınıf öğretmenin kişisel/insani özellikleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Velilere Göre ideal Sınıf Öğretmeninin Kişisel/İnsani Özellikleri

Kategori	Tema	f		
Kişisel/İnsani Özellikler	1- Sabırlı Olma	10	Toplam f: 31	% 25,8
	2- Merhametli Olma	6		
	3- Güvenilir Olma	3		
	4- Hoşgörülü Olma	2		
	5- Empati Kurma	2		
	6- İlgili Olma	2		
	7- Sosyal Yönü Olma	2		
	8- Güler Yüzlü Olma	1		
	9- Çocukları Sevme	1		
	10- Kendine Güvenme	1		
	11- Mizahi Yönü Olma	1		

Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında ideal sınıf öğretmenin kişisel/insani özellikleri bakımından ilk üç sırada en çok verilen yanıtların “sabırlı olma”, “merhametli olma” ve “güvenilir olma” özellikleri şeklindedir.

İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin “sabırlı olma” özelliğine ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Bir öğretmen öncelikle sabırlı olmalı ki öğrencilerine karşı daha verimli bir sınıf ortamı oluşturabilsin. Hele ki bu yaş aralığı içi sabır olmazsa olmazlardır.” V25

“Öğretmek istediği öğretiyi öğrenebilen öğrencilerinin olmasından ötürü mutluluk yaşayabildiği gibi öğrenemeyen öğrenciler karşısında sabırlı olmasını bilmeli.” V27

“Sabırlı olmalıdır öğretmen. Aynı bir çiftçinin ektiği tohumları sabırla bekleyip büyüdüklerini görünce duyduğu sevinç gibi. Öğretmen de verdiği bilgilerin öğrencisini nasıl büyüttüğünü ne çok şey öğrettiğini görmek için sabırla beklemelidir.” V29

İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin “merhametli olma” özelliğine ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Sınıf öğretmeni öğrencilerine en başta sevgi ile yaklaşıp şefkat ve merhametini göstermesi çocuğun gelişiminde sağlam bir temel atılması ve sağlam bir kişilik ve karakterin oluşması açısından önemli olduğunu

düşünüyorum .” V10

“İlkokula başlayan çocukların yaşlarının henüz aileden uzak kalabilecek düzeyde olmamasından dolayı öğrenci öğretmenini anne-babasının yerine koyabilmesinden ötürü sevgi ilgi ve yakınlık gerekir. Bu sayede öğrenci ve öğretmen arasında daha sağlıklı ilişki olacaktır. ” V12

“Çocukların ailesinden sonra en çok zaman geçirdiği öğretmenin merhametli olması elzendir. Belirlenen hedeflerin gerçekleşmesinde bu özelliğin etkili olduğunu düşünüyorum.” Ö25

İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin “güvenilir olma” özelliğine ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Öğretmenin her davranışı ve ifadesi öğrenciler için model olacağından dikkatli olası gerekir. Güven duygusunu aşılayıp ve her koşulda dürüstlük ilkelerine sahip çıkarak gereken özeni göstermelidir” V13

“Karşılıklı güven temel ölçülerden biri olmalıdır. Öğretmen öğrencisine ve de velisine karşı güveni aşılayabilirse istedik davranışlar kendiliğinden ortaya çıkar.” V7

Tablo 2. ve Tablo 3. incelendiğinde ilkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin ideal özelliklerine ilişkin vermiş oldukları yanıtlardan mesleki özellik kategorisine ilişkin toplam frekans (89) %74,2 iken kişisel/insani özellik kategorisine ilişkin toplam frekans (31) %25,8 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu neticesinde ilkokul velilerinin ideal sınıf öğretminde bulunması gereken özellikler bakımından mesleki özellikleri daha çok önemsedikleri, kişisel/insani özellikleri ise mesleki özellikleri tamamlayan ikincil önemdeki özellikler olarak değerlendirdikleri görülmektedir. İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin özelliklerine ilişkin frekans değerleri bakımından ilk üç sıraya en çok verilen yanıtların başında mesleki özellik kategorisindeki “mesleğini sevme”, “alanında uzman olma” ve “adaletli olma” özellikler şeklinde görüşler ortaya çıkmıştır. Sevgi, uzmanlık ve adalet üçlüsüne bakıldığında öğretmende duygular kadar profesyonellik de aranmaktadır. Kişisel/insani özellik kategorisinde ilk üç sırada “sabırlı olma”, “merhametli olma” ve “güvenilir olma” özellikleri şeklinde görüşler ortaya çıkmıştır.

3.1. Kişisel Değişkenlere Yönelik Bulgular

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkenine göre elde edilen bilgiler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre İdeal Sınıf Öğretmenin Özellikleri

Cinsiyet	Sıralama Esasına Göre Özellikler	f
Kadın	1- Mesleğini Sevme	9
	2- Alanında Uzman Olma	9
	3- İletişimde İyi Olma	7
Erkek	1- Adaletli Olma	8
	2- Mesleğini Sevme	8
	3- Alanında Uzman Olma	6

Tablo 4. incelendiğinde ideal sınıf öğretmenin sahip olması gereken özellikler bakımından cinsiyet değişkeni açısından verilen yanıtlar incelendiğinde kadın ve erkek katılımcı veliler arasında farklılık bulunmaktadır. Kadın katılımcıların sıralaması “mesleğini sevme” “alanında uzman olma” ve “iletişimde iyi olma” şeklindeyken, erkek katılımcılar “adaletli olma”, “mesleğini sevme” ve “alanında uzman olma” yanıtlarını ön plana çıkarmaktadır.

Analizler sonucunda mezuniyet durumu değişkenine göre elde edilen bulgular Tablo

5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Mezuniyet Durumu Değişkenine Göre İdeal Sınıf Öğretmeninin Özellikleri

Mezuniyet Durumu	Sıralama Esasına Göre Özellikler	f
Ortaokul	1- İletişimde İyi Olma	4
	2- Adaletli Olma	3
	3- Alanında Uzman Olma	3
Lise	1- Mesleğini Sevme	8
	2- Sabırlı Olma	7
	3- Alanında Uzman Olma	4
Lisans	1- Adaletli Olma	8
	2- İletişimde İyi Olma	7
	3- Mesleğini Sevme	6
Lisansüstü	1- Alanında Uzman Olma	2
	2- Yeniliklere Açık Olma	1
	3- Mesleğini Sevme	1

Tablo 5. incelendiğinde ideal sınıf öğretmenin sahip olması gereken özellikler bakımından verilen yanıtlar mezuniyet durumu değişkeni açısından farklılık göstermektedir. Ortaokul mezunu veliler sırasıyla “iletişimde iyi olma”, “adaletli olma” ve “alanında uzman olma” yanıtlarını vermişlerdir. Lise mezunu veliler sırasıyla “mesleğini sevme”, “sabırlı olma” ve “alanında uzman olma” yanıtlarını vermişlerdir. Lisans mezunu veliler sırasıyla “adaletli olma”, “iletişimde iyi olma” ve “mesleğini sevme” yanıtlarını vermişlerdir. Lisansüstü mezunu veliler ise sırasıyla “alanında uzman olma”, “yeniliklere açık olma” ve “mesleğini sevme” yanıtlarını vermişlerdir.

Araştırma sonucunda meslek değişkenine göre elde edilen bilgiler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Meslek Değişkenine Göre İdeal Sınıf Öğretmeninin Özellikleri

Meslek	Sıralama Esasına Göre Özellikler	f
Kamu Çalışanı	1- Mesleğini Sevme	6
	2- Alanında Uzman Olma	6
	3- İletişimde İyi Olma	6
Serbest Meslek	1- Mesleğini Sevme	11
	2- Alanında Uzman Olma	9
	3- Adaletli Olma	8

Tablo 6. incelendiğinde ideal sınıf öğretmenin sahip olması gereken özellikler bakımından verilen yanıtlar arasında meslek değişkeni açısından ilk ve ikinci sırada verilen yanıtlarda herhangi bir farklılık bulunmaz iken üçüncü sırada verilen yanıt bakımından veliler arasında farklılık bulunmaktadır. Kamu çalışanları üçüncü sıraya “iletişimde iyi olma” yanıtını verirken özel/serbest meslek statüsünde bulunanlar ise “adaletli olma” yanıtını vermişlerdir.

Araştırma sonucunda yaş değişkenine göre elde edilen bilgiler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Yaş Değişkenine Göre İdeal Sınıf Öğretmeninin Özellikleri

Yaş	Sıralama Esasına Göre Özellikler	f
20-30 Yaş Arası	1- Adaletli Olma	4
	2- Alanında Uzman Olma	3
	3- İletişimde İyi Olma	3
31-40 Yaş Arası	1- Mesleğini Sevme	13
	2- Alanında Uzman Olma	11
	3- Adaletli Olma	10
41 Yaş ve Üstü	1- Sabırlı Olma	2
	2- İletişimde İyi Olma	2
	3- Rol Model Olma	1

Tablo 7. incelendiğinde ideal sınıf öğretmenin sahip olması gereken özelliklerin katılımcıların yaşları bakımından farklılık arz ettiği görülmektedir. Buna göre ideal sınıf öğretmene ilişkin 20-30 yaş arası veliler tarafından verilen yanıtların sırasıyla “adaletli olma” “alanında uzman olma” ve “iletişimde iyi olma” şeklinde olduğu; 31-40 yaş arası velilerin sırasıyla “mesleğini sevme” alanında uzman olma” ve “adaletli olma” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. 41 yıl ve üstü yaşa sahip veliler ise sırasıyla “sabırlı olma” “iletişimde iyi olma” ve “rol model olma” yanıtlarını vermişlerdir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda, ilkökul velilerinin ideal sınıf öğretmenin mesleki özellik kategorisine ilişkin görüşleri sırasıyla “mesleğini sevme”, “alanında uzman olma” ve “adaletli olma” şeklinde iken kişisel/insani özellik kategorisine ilişkin sabırlı olma”, “merhametli olma” ve “güvenilir olma” şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak velilerin vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde ideal bir sınıf öğretmeninde bulunması gereken mesleki özellikler kişisel/insani özelliklere göre daha çok vurgulanmıştır. Ancak Ulusoy (2013) ve Yoncalık (2002) kişisel/insani özellikler ve kişilerarası ilişkileri vurgulayan özelliklerin mesleki özelliklere kıyasla daha çok arandığını tespit etmiştir. Velilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin mesleki özellikler bakımından donanımlı olmalarının beklendiği görülmektedir. Mustan (2002) tarafından yapılan araştırmaya göre; çağımızın öğretmeninden istenilen ve zorunlu bir hal alan görev ve roller, öğretmenlerin eğitimiyle yakinen ilgili olan şahısların çok sık tekrar edilen konu durumuna gelmiştir.

Tüm alanlarda olduğu gibi, öğretmenlik mesleğinin de yirmi birinci yüzyılın gereksinimlerin gerisinde kalmamasının beklendiği ve mesleği ile ilgili anlayış ve yaklaşımların sürekli güncellenmesi, öğretmen yetiştirme programları ile mesleğe hazırlanan şahısların daha farklı düşüncelerini ve buna göre hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır. Tunca, Şahin, Oğuz, ve Güner (2015) İdeal öğretmen yetiştiricilerinde bulunması gereken özellikleri inceledikleri çalışmalarında "mesleki roller ve sorumluluklar" ön plana çıkmaktadır. Araştırmada “sınıfi etkili bir şekilde yönetmek, mesleki gelişimi sağlamak, öğretme-öğrenme sürecini yapılandırmak, rehberlik-danışmanlık, ' öğrencileri tanıma, içeriği yapılandırmak, yapılandırmacı felsefeyi benimsemek ve 'değerlendirme sürecini yapılandırmak” gibi mesleki uzmanlık alanlarına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Aynı çalışmada sosyal sorumluluklar en az aranan nitelik olarak tespit edilmiştir. Telli, Den Brok, ve Çakıroğlu, (2010) öğretmen ve öğrencilerin ideal öğretmeni nasıl tanımladıklarını ortaya koymayı amaçladığı araştırmasında, ideal öğretmenin öğrencilere rehberlik eden ve onları motive eden, öğrencilere özgüven kazandıran, öğrencileriyle olumlu ilişkiler geliştiren saygın bireyler olması beklendiğini tespit etmiştir.

İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin mesleki özellik kategorisine ilişkin görüşleri sırasıyla “mesleğini sevme”, “alanında uzman olma” ve “adaletli olma” şeklinde çıkan sonuç, bir işte başarılı olmanın önkoşulunun o mesleği sevmekten geçtiğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra mesleğin gerektirdiği bilgi ve donanımına sahip olmak ve mesleği icra ederken adil bir tutum içerisinde olmak ideal bir öğretmen olmanın koşulları arasında olması beklenen özelliklerdir. İyi bir sınıf öğretmenin mesleki özellikleri sıralamasında mesleğini sevme görüşünün en başta yer alması anne ve babadan sonra en çok öğretmeni gören, öğrencilerin üçüncü ebeveyni olarak tanımlanan öğretmenlerin mesleklerini sevgi ile yapmaları anne ve babaların arayacağı önemli bir kriter olması anlaşılır olmaktadır. Tikunoff, Berliner ve Rist’in (1975) yaptıkları bir araştırmaya göre işbirliğinde olan, anlayışlı ve öğrencilerine sevgi ile yaklaşan öğretmenlerin öğrencilerine bakıldığında matematik ve okuma derslerinde başarılı oldukları, bu özelliklere sahip olmayan öğrencilerin ise diğerlerin göre geride kaldıkları görülmüştür. Özabacı ve Acat (2005) ise ideal bir öğretmenin bilgilendirici, mesleğini seven, dile hakim, güvenilir ve tarafsız olması yönünde sonuçlara ulaşmıştır. Özcan (2011) ise araştırmasına dayalı olarak önerdiği öğretmen yetiştirme programının temelini “uluslararası standartlarda mesleğinin en iyisi olma” niteliğini koymuştur. Buna göre ideal bir öğretmenin olmazsa olmazı mesleğinin uzmanı olmasıdır. Benzer biçimde Weinstein (1990) bir öğretmeni iyi yapan nitelikler olarak; “anlayışlı, samimi, disiplinli, hevesli ve sabırlı, yaratıcı, çocuklarla iletişim kurabilen, derin alan bilgisi olan kişiler” şeklinde sıralamıştır. Oktay (1991) ise bir öğretmende bulunması gereken özellikleri, bilgi, sabır, hoşgörü ve yaptığı işi sevme şeklinde sıralamıştır.

İlkokul velilerinin ideal sınıf öğretmenin kişisel/insani özellik kategorisine ilişkin sabırlı olma”, “merhametli olma” ve “güvenilir olma” şeklindeki sıralamanın gerekçesine baktığımızda ilkökul öğrencilerinin yaşları gereği hareketli olması bakımından ve bu yaş aralığında bulunan öğrenciler ile ilgilenmenin zorluğu düşünüldüğünde sabırlı olma gerekçesi anlamlılık kazanmaktadır. İlkokul öğrencileri, gelişimsel özellikleri bakımından sevgiye görece daha çok ihtiyaç duyduğu bir dönemdedirler. Bu bakımdan velilerin öğretmende “merhametli olma” beklentisinin oluşması anlamlıdır. Diğer bir özellik olan “güvenilir olma” ebeveynlerin evlatlarını emanet ettikleri öğretmende aradıkları kriterler arasında başlarda olması beklenen bir sonuçtur. Araştırma sonuçlarından kişisel/insani özellikler değerlendirildiğinde velilerin ideal bir sınıf öğretminde aradıkları özellikler ile “anne ve baba” rolleri arasında paralellik kurduğu, ebeveynlerin sınıf öğretmenlerine kendi rollerini yansıttığı, bu aktarımla üçüncü ebeveyn olarak nitelenen sınıf öğretmenlerini sınıfta öğretmen elbisesi giymiş bir anne ve baba rolü beklentisi içinde oldukları görülmektedir. Çalışkan, Işık, ve Saygın, (2013) öğretmen adaylarının ideal öğretmen algılarını belirlemeye çalışıldığı araştırmalarında “öğrencilerini seven, onlara değer veren, arkadaş gibi, herkese eşit davranan, onlara anne gibi şefkatle yaklaşan, babacan” yönünde özelliklere yer vermişlerdir. Kısakürek (1985) ise araştırmasında başarılı bir öğretmenin öğrencilerine karşı ilgili, güvenilir, hoşgörülü ve olumlu iletişim sahibi olması gerektiğine yer vermiştir. Benzer biçimde etkili ve iyi bir öğretmeni tanımlarken sabırlı, şefkatli, güvenilir, merhametli, olumlu, motive olmuş, adil, istekli, saygılı, uyumlu, düşünceli, kendini mesleğine adanmış, cana yakın, öğrencilerini önemseyen, empati kurabilen, mizah duygusu olan, demokratik ve doğru bireyler olarak şeklinde tanımlayan çalışmalara (Corum, 2001; Hindman, 2004; Sanchez, 2007; Sementis, 2000) rastlamak mümkündür.

Ulusoy (2013) sınıf öğretmeni adaylarının ideal öğretmen algılarını tespit etmeyi amaçladığı araştırmasında çocuk sevgisi sınıf öğretmenlerinde aranan en temel özellik olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenin şefkatli/merhametli olması ideal beş temel

özelliğ arasında gösterilmiştir. Benzer şekilde Gallavan, Peace, ve Thomason (2009) da sınıf öğretmenin şefkatli olmasını, ideal öğretmende en çok aranan dört özelliğten biri olarak gösterdiği sonuca yer vermiştir. Atabek Yiğit ve Balkan Kıyıcı'nın (2019) farklı branşlardaki öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin algılarını incelediği araştırmada sınıf öğretmenliğı öğrencilerinin kelime ilişkilendirme testinde "öğretmen" kavramını en çok ilişkilendikleri kelimeler arasında "sevgi" kavramı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonucu destekleyen Çermik, Doğan ve Şahin (2010) sınıf öğretmenliğı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerine yer verdikleri araştırmalarında "çocuklara olan sevgim", "öğretmeye karşı olan ilgim ve sevgim" şeklindeki gerekçeler dikkat çekicidir. Buna göre sınıf öğretmenliğinde sevgi, şefkat, merhamet gibi unsurlar eğitim paydaşlarınca ideal bir öğretmende aranan temel özellikler olarak değerlendirilmektedir.

İdeal sınıf öğretmenin sahip olması gereken özelliklerin velilerin kişisel değişkenlerine göre (cinsiyet, mezuniyet durumu, meslek ve yaş) farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında kadın velilerin iletişimde iyi olmaya erkeklerin ise adaletli olmaya vurgu yaptıkları görülmektedir. Özellikle ilkokulda çocukların eğitim-öğretim faaliyetlerinin takibinin genelde anneler tarafından yürütüldüğü bilinmektedir. Öğretmenin iyi bir iletişimci olmasına ilişkin arayışın bu etkileşimden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. İdeal öğretmende iyi iletişim becerisine ilişkin tespitler ortaya koyan araştırmalar (Demirel, 1999; Gençtürk, Akbaş, ve Kaymakçı, 2012) söz konusudur. Çetin (2001), çalışmasında ideal öğretmen; öğrencileriyle dostça ve iş birliği içinde olan, alan bilgisi tam, genel eğitiminde ve bilimsel konuda yetersizliği bulunmayan, saygılı, öğrencisine sevgi dolu, öğrencisinin tabiatını ve ihtiyacını anlayan, öğrencilerin bireysel farklılıkları analiz edebilen, ders işleyişinde çeşitli metot ve teknikleri kullanabilen şekilde özellikler sıralamıştır.

Araştırmada ortaokul mezunu veliler 'iletişimde iyi olma'yı, lise mezunu veliler ise 'mesleğini sevmeyi' ilk sırada belirtmişlerdir. Lisans mezuniyetine sahip veliler 'adaletli olma'yı öncelerken lisansüstü düzeyde eğitime sahip velilerin 'alanında uzman olma'yı ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Buna göre eğitim seviyesi düşük olanların informal özellikleri, eğitim seviyesi yüksek olanların ise profesyonellik gibi formal özellikleri önemsedikleri görülmektedir.

Araştırmada ideal sınıf öğretmenin sahip olması gereken özellikler bakımından verilen yanıtlar arasında meslek değişkeni açısından ilk ve ikinci sırada verilen yanıtlarda herhangi bir farklılık bulunmaz iken üçüncü sırada verilen yanıt bakımından farklılık bulunmaktadır. Kamu çalışanları üçüncü sıraya "iletişimde iyi olma" yanıtını verirken serbest meslek statüsünde bulunanlar ise "adaletli olma" yanıtını vermişlerdir.

Katılımcılardan 20-30 yaş arasında olan veliler ideal bir sınıf öğretmende sırasıyla "adaletli olma" "alanında uzman olma" ve "iletişimde iyi olma" özelliklerini aradıkları görülmektedir. 31-40 yaş arası veliler ise sırasıyla "mesleğini sevmeyi" alanında uzman olma" ve "adaletli olma" yanıtlarını verirken, 41 yıl ve üstü yaşa sahip veliler ise sırasıyla "sabırlı olma" "iletişimde iyi olma" ve "rol model olma" yanıtlarını vermişlerdir.

Sonuç olarak ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, öğretmenlerin niteliğı ile paralel olmaktadır. Bu bakımından geleceğin inşası öğretmenlerin ellerinde şekilleneceğı gibi sınıf öğretmenlerinin eğittikleri öğrencilerin yaş aralıkları bakımından, diğer öğretmenlere kıyasla daha kritik rolleri bulunmaktadır. Bu bakımdan sınıf öğretmenlerinin bir öğrencide yarattığı etkinin öğrencinin geleceğini şekillendirdiğı düşünülduğünde öğretmenlik mesleğini icra ederken işini severek ve isteyerek yapması, adil, merhametli, sabırlı ve alanına hakim olması, iletişim konusunda

uzmanlaşmış, kendini güncel tutarak toplum tarafından güvenilir olması gerekmektedir. Bu bağlamda sınıf öğretmenleri, uzun vadede ülkenin kaderini doğrudan biçimlendiren bir etkiye sahiptir. Öğretmenlik mesleği diğer meslekler ile mukayese edilmeyecek kadar mukaddes bir meslektir. Bu kutsal mesleği icra edecek olanların mesleğini sevmesi olmazsa olmaz önemdedir. Özellikle sınıf öğretmenlerinin muhatap olduğu yaş aralığı gelişimsel olarak sevgiye ve merhamete ihtiyaç duyduğu dönem olması itibari ile sınıf öğretmenlerinin sınıf atmosferini olumlu yönde etkileyecek, başarıyı artıracak olan formülün sevgiden geçtiği unutmamalıdır.

5. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında, aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

- 1- Öğretmen olma kriterlerinin yalnızca sınava dayalı olmaması, bunun yanında kişilik ve mesleğe yatkınlık ölçütlerinin de esas alınması önerilmektedir.
- 2- Sınıf öğretmenlerinin mesleki yeterliklerini artırmak amacıyla velilerin beklentilerini de yansıtacak türden eğitim ve seminerler almaları önerilmektedir.
- 3- Sınıf öğretmenlerinin görevlerine başlamadan önce öğretmenliğin gerektirdiği mesleki, kişisel ve insani niteliklerinin güçlendirildiği hizmet öncesi eğitimden geçmeleri önerilmektedir.
- 4- Bu araştırmada ideal sınıf öğretmenin özellikleri sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, mezuniyet durumu, meslek ve yaş) bakımından farklılık göstermiştir. Bu farklılıkların kaynağına ilişkin nitel araştırmalar yapılması ve bu sayede derinlemesine incelenmesi önerilmektedir.
- 5- Araştırma Siirt ili merkez ilkokul kurumlarında okuyan öğrenci velilerinin gönüllü katılımı sağlanarak yapılmıştır. Benzer araştırmaların farklı illerde ve özel okullardaki öğretmenler üzerine de yapılması farklı sonuçlar üretebilir.

KAYNAKÇA

- Arnon, S. & Reichel, N. (2007). Who is the ideal teacher? Am I? Similarity and difference in perception of students of education regarding the qualities of a good teacher and of their own qualities as teachers. *Teachers And Teaching: Theory And Practice*, 13(5), 441-464.
- Atabek Yiğit, E., & Balkan Kıyıcı, F. (2019). Öğretmen adaylarının öğretmen algısı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 20-39.
- Ataünal, A. (1994). Türkiye’de ilkokul öğretmeni yetiştirme ve çağdaş uygulamalar. *Çağdaş Eğitim*, 19(197), 11-18.
- Aydın, M. (2010). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Aydın, R., Şahin, H. ve Topal, T. (2008). Türkiye’de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 119-142.
- Bangir Alpan, G., Demirkan, Ö., Koç Erdamar, G., Yazçayır, N., & Saraçoğlu, G. K. (2019). Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı öncesi ve sonrası öğretmen adaylarının ideal öğretmen algıları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 204-218.
- Bursalıoğlu, Z. (1994). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Corum, P. L. (2001). Exploring the experiences of successful novice teachers: Implications for personnel hiring and development, (Unpublished doctoral dissertation). University of Missouri Columbia. <https://search.proquest.com/docview/304707417?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Creswell, J. W., Hanson, W. E., Clark Plano, V. L., & Morales, A. (2007). Qualitative research designs: Selection and implementation. *The Counseling Psychologist*, 35(2), 236-264. <https://doi.org/10.1177/0011000006287390>
- Cülha, A., Ateş, R., & Nazlı, K. (2018). Özel yetenekli öğrencilerin ideal öğretmene ilişkin metaforları. *Harran Maarif Dergisi*, 3(1), 39-51.
- Çakmak, M. (2009). Prospective teacher' thoughts on characteristics of an "effective teacher". *Education and Science*. 34(153), 74-82.
- Çalışkan, M., Işık, A. N., & Saygın, Y. (2013). Prospective teachers' perception of ideal teacher. *Elementary Education Online*, 12(2).
- Çelikten, M. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Çermik, H., Doğan, B. & Şahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 201-212.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 149. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/149/cetin.htm
- Demirel, Ö. (1999). *Planlamadan değerlendirmeye öğretim sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dogan, C. N. (2006): Ortaöğretim öğretmenlerinin dönüşümsel önderlik özellikleriyle öğretmen etkililiği arasındaki ilişki, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kocaeli.
- Ekiz, D. (2011). *Primary school teachers' preactive teaching and practical theories*. Germany. Lambert Academic Publishing.
- Ergun, M. (2015) İsviçre ve Türkiye sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 35-54
- From, E. (1998). *Sevme sanatı*, (Çev.: I. Gündüz). İstanbul: Say Yayınları.
- Gallavan, N. P., Peace, T. M., & Thomason, R. M. R. (2009). Examining teacher candidates' perceptions of teachers' professional dispositions. In P. R. LeBlanc & N. P. Gallavan (Eds.), *Affective teacher education: Exploring connections among knowledge, skills, and dispositions* (pp.39-60). NY: Rowman & Littlefield Education.
- Genç, S. Z. (2005) Öğretmen yetiştirme meselemiz. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 86-99. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/31420>
- Gençtürk, E., Akbaş, Y., & Kaymakçı, S. (2012). Qualifications of an ideal teacher according to social studies preservice teachers. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(2), 1569-1572.

- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal-ECTJ*, 30(4), 233-252. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/BF02765185.pdf>
- Gültekin, M. (2015). İlköğretim öğrencilerinin ideal öğretmen algısı. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 725-756.
- Hayes, D. (2009). *Encyclopedia of primary education*. Oxon: Routledge.
- Hindman, J. L. (2004). The connection between qualities of effective teachers and selection interviews: The development of a teacher selection interview protocol, (Unpublished doctoral dissertation). The College of William and Mary in Virginia. ProQuest Information and Learning Company. UMI Number: 3118184. <https://scholarworks.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6669&context=etd>
- Kadioglu Ates, H., & Kadioglu, S. (2018). Identifying the Qualities of an Ideal Teacher in Line with the Opinions of Teacher Candidates. *European Journal of Educational Research*, 7(1), 103-111.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının” öğretmenlik” kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
- Kavcar, C. (1999). *Nitelikli öğretmen sorunu. 21. yy'ın eşiğinde Türk Eğitim Sistemi sempozyumu*. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Kılıç, A. (2010). Learner-centered micro teaching in teacher education. *International Journal of Instruction*, 3(1), 77-100. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED522934.pdf>
- Kıncal, R. Y. (1991). *Okul aile birliğinin fonksiyonlarını gerçekleştirme düzeyi*, (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kısakürek, M. A. (1985) *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi. Eğitim Fakülteleri Üzerine Bir araştırma*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:144.
- Megay-Nespoli, K. (2005). Essential characteristics of elementary level teachers. *Encyclopedia Of Education And Human Development* (Stephen J. Farenga and Daniel Ness, editors). New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2008, March). Introducing technological pedagogical content knowledge. In *annual meeting of the American Educational Research Association* (pp. 1-16). http://www.matt-koehler.com/publications/Mishra_Koehler_AERA_2008.pdf
- Mustan, T. (2002). Dünyada ve Türkiye’de öğretmen yetiştirmede yeni yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(1), 115-127.
- Oktay, A. (1991). Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 187-193.
- Özabacı, N., ve Acat, M. B. (2005). Öğretmen adaylarının kendi özellikleri ile ideal öğretmen özelliklerine dönük algılarının karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42(42), 211-236.
- Özcan, M. (2011). Bilgi çağında öğretmen eğitimi, nitelikleri ve gücü- Bir reform önerisi. Ankara: Türk Eğitim Derneğinin İktisadi İşletmesi.

- Özdemir, S. (1998). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sanchez, L. L. (2007). What makes a good teacher: Are we looking in the right direction for guidance?, (Unpublished doctoral dissertation). George Fox University. ProQuest Information And Learning Company. UMI Number: 3286092. <https://search.proquest.com/docview/304716423?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Sementis, G. L. (2000). Elementary school principals' perceptions of the personal, professional and affective attributes that discriminate between effective and ineffective elementary teachers. (Unpublished doctoral dissertation). University of Idaho. UMI Number: 9994004. <https://search.proquest.com/docview/304594851?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Senemoğlu, N. (2003). Türkiye'de sınıf öğretmeni yetiştirme uygulamaları, sorunlar, öneriler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(5), 154-193.
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(4), 597-608.
- Şişman, M. (2000). *Öğretmenliğe giriş* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(33), 283-298.
- TEDMEM. (2014). Öğretmen gözüyle öğretmenlik mesleği (TEDMEM Değerlendirme Dizisi: 3). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları. <https://tedmem.org/download/ogretmen-gozuyle-ogretmenlik-meslegi?wpdmdl=968&refresh=60907066abd491620078694>
- Telli, S., Den Brok, P., & Çakıroğlu, J. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin ideal öğretmen hakkındaki görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(149), 118-129.
- Tikunoff, W. J., Berlincr, D. & Rist, R. (1975). A special study: An ethnographic study of the forty classrooms of the beginning teacher evaluation study known sample. BTES Technical Report Series No. 75-10-5. Laboratory, San Francisco.
- Tunca, N., Sahin, S. A., Oguz, A., & Guner, H. A. B. (2015). Qualities of ideal teacher educator. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6(2), 122-148.
- Türkoğlu, A. (2005). *109 Soruda öğretmenlik meslek bilgisine giriş*. İstanbul: Kare Yayınları.
- Ulusoy, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının ideal öğretmen ve mesleki yeterliklerle ilgili değerlendirmeleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 324-341.
- Uşun, S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Waid, K. B. & McNergney, R. F. (2002). *Teacher encyclopedia of education*. USA: Macmillian Reference.
- Waterman, C. (2010). The importance of teaching. the schools white paper. *Education Journal*, 125, 10. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/175429/CM-7980.pdf

- Weinstein, C. S. (1990). Prospective elementary teachers' beliefs about teaching: Implications for teacher education. *Teaching and teacher education*, 6(3), 279-290. [https://doi.org/10.1016/0742-051X\(90\)90019-2](https://doi.org/10.1016/0742-051X(90)90019-2)
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye’de öğretmen eğitiminin temelleri*, (2. baskı), Ankara: Nobel Yayınları.
- Yoncalık, O. (2002). Orta öğretimde okuyan sporcu öğrencilerin ideal öğretmen profilini algılama biçimleri (Kırıkkale il örneği), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.